

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

Maruša Marn

**Leposlovje v *Dolenjskem listu*
(1950–1955)**

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Ljubljana, september 2016

Zahvaljujem se svojemu mentorju, prof. dr. Miranu Hladniku, za vso pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Staršema, bratu in fantu se zahvaljujem, da so mi vedno stali ob strani in me spodbujali na študijski poti. Za vso pomoč in podporo se zahvaljujem tudi prijateljicama Miji in Anji.

Izvleček

Dolenjski list je informativni časopis, ki je s svojimi objavami želel obvestiti ljudi o dogajanju v dolenjskem okraju in jim ponuditi uporabne nasvete. V diplomski nalogi sem se osredotočila na prvih pet letnikov, tj. od 1950 do 1955. Z analizo 301 številke sem želela ugotoviti kakšna je pojavnost leposlovja v posameznih izvodih, če je sploh kakšna, in za katero vrsto leposlovja gre. Moj cilj je predstaviti objavo leposlovja v začetnih letih izhajanja, ki je lahko koristna za morebitne nadaljnje primerjave.

Ključne besede: *Dolenjski list*, kratka pripoved, povest, bibliografija

Abstract

Dolenjski list is a weekly newspaper, which through its publications intended to let people know about events in Dolenjska region and offer them useful advice. In my thesis I focused on the first five volumes, that is from 1950 to 1955. With analysis of 301 numbers I wanted to determine the incidence of literature is individual copies, if there is any, and what type of literature it is. My aim is to present the publication of literature in the early years of publishing, which can be useful for further comparisons.

Key words: *Dolenjski list*, short story, novel, bibliography

Kazalo

Uvod	6
1 Dolenjski list.....	7
2 Leposlovje v Dolenjskem listu od 1950 do 1955	8
3 Analiza leposlovnih del v Dolenjskem listu od leta 1950 do 1955	10
3. 1 Razmerje med prozo in poezijo	10
3. 2 Izvirno in prevedeno (tuje) leposlovje.....	11
3. 3 Obseg pripovedi.....	13
3. 4 Podnaslavljanje in vrstne oznake kratkih pripovedi	15
3. 5 Tematika kratkih pripovedi.....	17
3. 6 Avtorji kratkih pripovedi.....	20
3. 6. 1 Avtorji glede na spol	22
3. 6. 2 Najpogosteje objavljeni avtorji.....	23
Zaključek.....	25
Viri in literatura	26
Bibliografija leposlovja v <i>Dolenjskem listu</i> od leta 1950 do 1955	27

KAZALO SLIK

Slika 1: Dolenjski list, naslovna stran 1. številke	7
Slika 2: Lojze Zupanc, Veliki dnevi	14
Slika 3: Vinko Blatnik, Invalid	15

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Razmerje med prozo in poezijo	11
Graf 2: Razmerje med številom slovenskih in prevedenih leposlovnih del	12
Graf 3: Prevedeno leposlovje po jeziku originala	12
Graf 4: Obseg pripovednih del	13
Graf 5: Primerjava kratke in dolge proze v nadaljevanjih	14
Graf 6: Podnaslovi pri kratki prozi	16
Graf 7: Delež glavnih motivov v socialni tematiki	17
Graf 8: Tematika kratkih pripovedi	20
Graf 9: Prikaz anonimnega in avtorskega leposlovja	21
Graf 10: Prikaz deleža objav glede na spol	22

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prikaz števila proze in poezije po letih	10
Tabela 2: Podnaslovi kratkih pripovedi 1950-1955	16
Tabela 3: Število avtorjev glede na spol po letih	22
Tabela 4: Število največkrat objavljenih avtorjev	23

Uvod

Diplomsko delo obsega analizo leposlovja petih letnikov časopisa *Dolenjski list*. Do analiziranih letnikov sem dostopala na spletni strani *Dolenjskega lista* pod zaznamkom Arhiv prvih letnikov. Dostopni so tudi na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije. Delo je potekalo v več fazah. Najprej sem izpisala vsa leposlovna dela. Pri tem sem imela včasih težave z določitvijo meje med literarno in neliterarno objavo. Del, ki so bila na meji z leposlovjem, v diplomski nalogi nisem uvrstila v analizo, uvrstila pa sem jih na seznam bibliografije, objavljene na Wikiviru.

V drugi fazi sem se osredotočila na branje izpisanega leposlovja in prepoznavanju skupnih značilnosti, ki jih bom uporabila v analizi diplomskega dela. Obravnala sem tako slovensko kot tuje leposlovje ter razmerje med prozo in poezijo. Zanimalo me je razmerje med kratkimi in daljšimi pripovedmi ter njihovo objavljjanje, kdo so bili avtorji, kateri izmed njih je po številu objav najbolj izstopal ter kakšen je bil delež anonimnih avtorjev, tematika leposlovnih del in njihovo podnaslavljanje.

Želela sem razrešiti psevdonime in inicialke, s katerimi so se podpisovali nekateri avtorji, vendar za večino nisem našla verodostojnih podatkov o pravi identiteti, zato sem to raziskovanje opustila.

Na koncu sem vse pridobljene podatke smiselno uredila. Izpisana leposlovna dela sem postavila na Wikivir in zraven dodala povezave do posameznih številčk na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije. Bibliografija leposlovja je dodana tudi na koncu diplomske naloge.

1 Dolenjski list

Dolenjski list je družinski časopis, ki je prvič izšel 17. februarja 1950 in izhaja še danes. Začel je izhajati kot informativni časopis, ki bi pokrival novice dolenjske regije, kaj ljudje ustvarjajo, kaj delajo in kako živijo. S tem so se želeli dokazati svetu in pokazati, da dolenjski človek ni zaostal za drugimi. Za dobro delo je potreben nasvet oziroma nekakšen svetovalec, kar so želeli ljudem omogočiti z *Dolenjskim listom*. V prvi številki so zapisali: »Tak svetovalec hoče in mora postati naš Dolenjski list. V njem bomo prikazovali točno, nepristransko naše življenje, naše delo in napake. Skrbeli bomo, da bo tak, da bo bralec v njem videl sebe kakor v zrcalu.« (Dolenjski list 1950, št. 1: 1)

Slika 1: Dolenjski list, naslovna stran 1. številke

Od začetka izhajanja do junija leta 1951 je bil časopis podnaslovljen Glasilo osvobodilne fronte okrajev Črnomelj, Novo mesto in Trebnje. Julija istega leta se je podnaslov spremenil v Glasilo osvobodilne fronte dolenjskih okrajev. V letu 1953 se je podnaslov spet spremenil, in sicer v Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo mesto, septembra leta 1955 pa v Tednik okrajev Kočevje in Novo mesto. Konec novembra 1955 se je podnaslov spremenil v Glasilo socialistične zveze delovnega ljudstva okrajev Novo mesto in Kočevje. Danes je podnaslov Regionalni tednik za Dolenjsko, Bele krajino, Posavje in kočevsko-ribniško območje.

Kot geslo časopisa so si izbrali star pregovor: čim več znaš, bolje živiš. Z ozaveščanjem o kulturnem dogajanju, literatih in njihovih delih so želeli dvigniti kulturno raven prebivalstva, a največ pozornosti *Dolenjskega lista* je bilo nedvomno usmerjeno v gospodarstvo ter politično in ideološko vzgojo ljudstva. V prvih petih letih delovanja so tako prevladovala neleposlovna besedila.

Uredniško mesto se je do sedaj zamenjalo petkrat. Prvi urednik je bil Jože Zamljen. S februarjem 1951 je njegovo mesto prevzel Tone Gošnik, ki je funkcijo opravljal 22 let. Kasneje so si to mesto izmenjali Marjan Legan, Jožica Dornič in Sonči Nered Čebašek. Z januarjem 2016 je urednikovanje prevzela Renata Žnidar.

V šestih desetletjih se je marsikaj spremenilo, vendar je *Dolenjski list* ostal informativni regionalni časopis, ki pokriva lokalno politiko, gospodarstvo s poudarkom na kmetijstvu, kulturo, izobraževanje ter šport. Izhaja kot tednik ob četrkih. Njegovo lastništvo je leta 2003 prevzela Tiskarna Set iz Ljubljane, kjer časopis tiskajo, uredništvo pa je ves čas v Novem mestu.

2 Leposlovje v Dolenjskem listu od 1950 do 1955

V obdobju od 1950 do 1955 je izšla 301 številka *Dolenjskega lista*. Od tega je več kot polovico števil, in sicer 187, ki niso zajemale leposlovnih besedil. Objavljanje leposlovja je bilo neredno. Na začetku objavljanja je številka zajemala zgolj po eno leposlovno objavo. Kasneje so v določenih številkah namenili posebno stran kulturnemu ozaveščanju; take številke vsebujejo več leposlovnih objav. Pri prepoznavanju nekaterih leposlovnih besedil ni bilo jasne meje, ali gre za pravo leposlovje oziroma zgolj za neko dokumentarno literaturo. Takih besedil v kasnejšo analizo nisem uvrstila, temveč sem jih zgolj navedla pod seznam bibliografije.

Dolenjski list je objavljal prozo in poezijo, v eni številki je bilo objavljeno tudi dramsko besedilo. Prevladovala je proza, in sicer je bilo največ kratke pripovedne proze. To dejstvo ni presenetljivo, saj so avtorje leposlovnih del v *Dolenjskem listu* prostorsko omejili. Pod kratko prozo razumemo besedila od manj kot 1000 pa do 8000 besed.

Poleg dolžine so skupne značilnosti kratke pripovedne proze še naslednje. Po Kocijanu bom izpostavila le tiste, ki se nanašajo glede na prebrano leposlovje (Kocijan 2012: 10):

- Večina kratkih pripovedi je osredotočena na izsek ali fragment iz neke življenjske celote, ki je odločilen in pomemben za nadaljnje življenje oziroma obstajanje osrednje osebe.
- Vse se vrsti okoli enega osrednjega lika ali kvečjemu dveh, ki sta v tesni medsebojni odvisnosti. Osrednja oseba je včasih značajsko poudarjena. Druge osebe, ki se, če se, pojavljajo, imajo le obrobno vlogo.
- Večinoma je pripovedovanje usmerjeno v enolinijsko dogajanje z možnostjo preobrata.
- Pri besedilih prevladuje načelo vsesplošne pripovedne zgoščenosti, zato so ubeseditveni načini skrčeni.
- Konci so lahko različni, ali so sklenjeni ali pa se pripoved konča odprto.

Dolgih pripovedi je bilo malo. Vse dolge pripovedi so bile v časopisu objavljene v nadaljevanjih, kratke pa le nekatere. Večinoma so v eni številki objavili celotno kratko pripoved. Dolga pripovedna proza je največkrat zajemala daljše odlomke iz že objavljenih knjig, pa tudi pripovedi, ki so bile podnaslovljene povest.

Prostor, ki so ga v *Dolenjskem listu* namenili poeziji, je bil bistveno manjši. Objavljali so različne avtorje, največ seveda tiste, ki so prihajali iz dolenjske regije. Pesmi so opisovale naravo in zajemale bivanjsko ter ljubezensko tematiko. Število pesmi je bilo povečano v številkah ob koncu leta ali pa za določene praznike, npr. reformacija, velika noč ipd.

3 Analiza leposlovnih del v Dolenjskem listu od leta 1950 do 1955

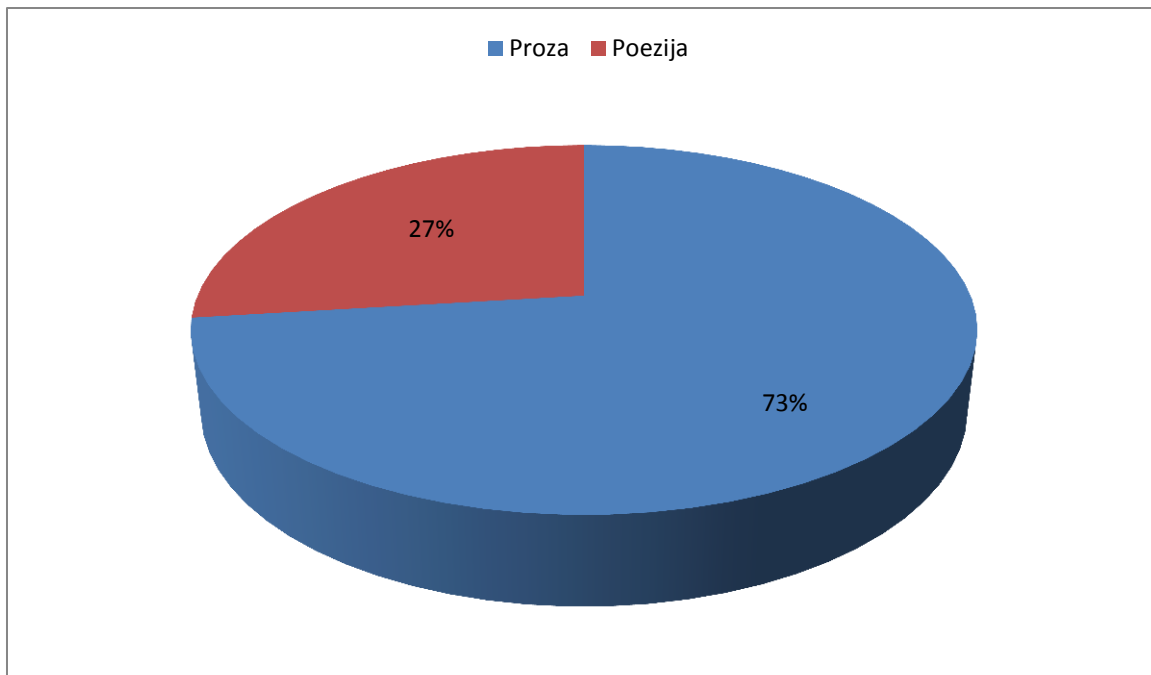
Analizirala sem pet letnikov Dolenjskega lista, od 1950 do 1955. Pregledala sem koliko leposlovja je v posameznih številkah. Pri tem sem se osredotočila predvsem na kratko in dolgo prozo, poezijo sem analizirala v razmerju do proze. Obravnavala sem leposlovje slovenskih in tujih avtorjev ter bila pozorna iz kje prihajajo avtorji prevedenih del. Za podrobnejšo analizo me je zanimal tudi obseg kratkih in dolgih pripovedi in njihovo podnaslavljanje, če je bilo to prisotno. Zanimali so me avtorji, ki so objavljali, kdo je prispeval največ svojih del in o kateri tematiki so v leposlovju najbolj pisali.

3.1 Razmerje med prozo in poezijo

V času od 1950 do 1955 je v *Dolenjskem listu* izšlo 114 številke z objavljenim leposlovjem. Že ob prvem pregledovanju sem zasledila, da je objavljeno občutno manj poezije kot proze, moje ugotovitve so številke samo potrdile. 133 del (73 %) je proza, manj kot polovico, zgolj 49 del (27 %) pa poezija. V prvih dveh letih izhajanja je izšlo najmanj leposlovnih del, in sicer leta 1950 12 del ter 1951 13 del na leto. Pri tem moramo upoštevati, da je leta 1950 časopis prvič izšel februarja in ne na začetku leta. Največ leposlovnih del, tako proze kot poezije, je izšlo leta 1955 (skupno 63 del). Obe literarni vrsti sta v nadaljnjih letnikih dobili več prostora. Izjema je leto 1954, ko je bil pri obeh precejšnji upad. Najpogosteje objavljeni avtor poezije je bil Severin Šali z 9. pesmimi, pod prozna dela pa se je največkrat podpisal Lojze Zupanc z 17. deli.

Leto	Proza		Poezija
	Število naslovov	Število nadaljevanj	
1950	11	0	1
1951	6	5	2
1952	13	0	11
1953	22	20	10
1954	9	4	5
1955	25	19	20

Tabela 1: Prikaz števila proze in poezije po letih

Graf 1: Razmerje med prozo in poezijo

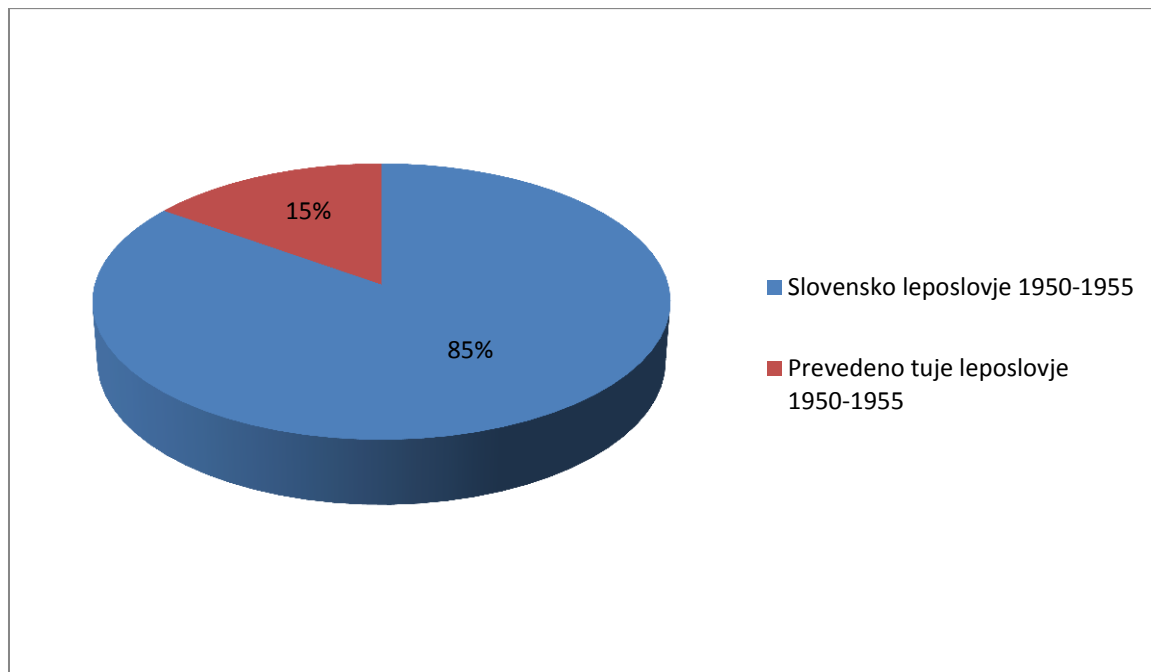
3. 2 Izvirno in prevedeno (tuje) leposlovje

Avtorstvo, ki se je pojavilo pri proznih besedilih, je slovensko, anonimno in tuje. Kratične podpise oziroma psevdonime, ki jih nisem razbrala iz biografskega leksikona, sem uvrstila pod slovensko avtorstvo, četudi so podpisi nakazovali na tuje ime. Poezija v *Dolenjskem listu* ima izključno slovenske avtorje, zato sem jo iz primerjave izključila.

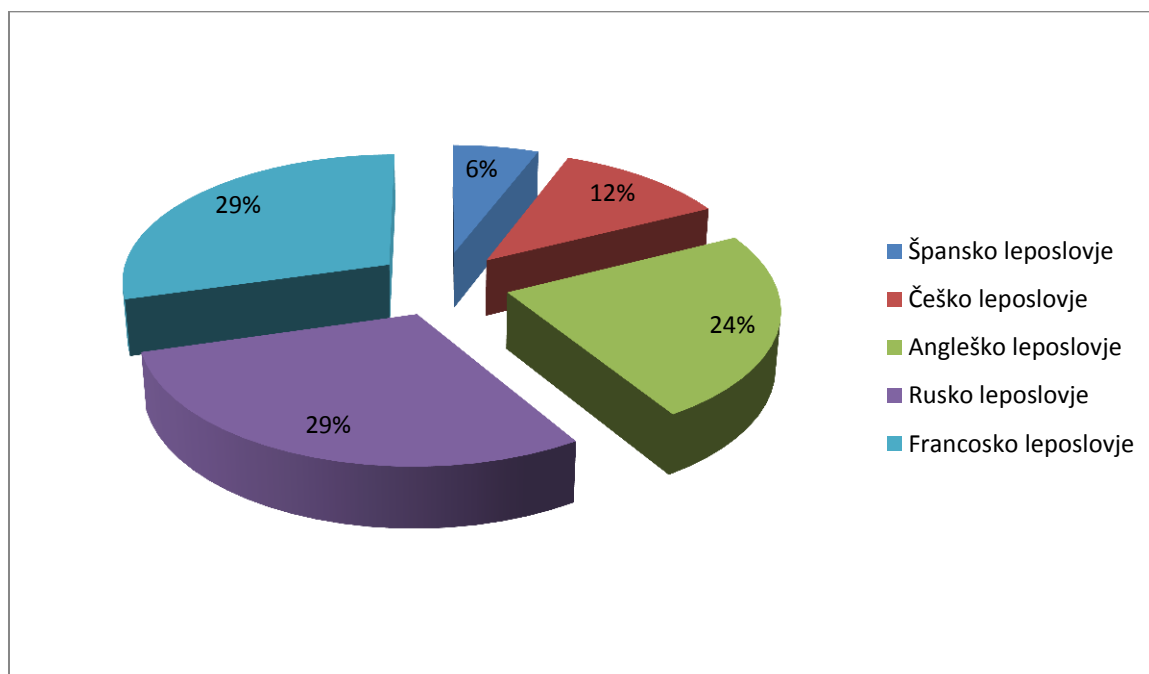
V prvih dveh letih izhajanja je bilo v časopisu zajeto zgolj slovensko leposlovje (skupaj 17 proznih del). Z letom 1952 so objavili prvo prevedeno prozno besedilo, in sicer je bila to orientalska pripoved, ki so jo naslovili *Kako se je godilo mlademu možu na njegov poročni dan*, avtorja Don Juana Manuela. Prevodov je bilo z leti več, izjema pa je že prej omenjeno leto 1954, ki je splošno zajemalo manj leposlovja. Vsa analizirana tuja dela spadajo v kratko pripovedno prozo. Konec leta 1954 je izšlo prvo tuje delo, ki so ga objavili v dveh delih. Drugi del je bil objavljen na začetku naslednjega leta. S tem so začeli poleg enkratnih objav objavljati tudi dela z več nadaljevanji. Razlog za to je bila prostorska omejenost in ne obsežnost samih del. Največ tujega leposlovja sem zasledila v zadnjem analiziranem letu, tj. 1955.

Tujo prozo so prevajali iz petih različnih jezikov. Prvo mesto si delita francoščina in ruščina s petimi objavami, španščina pa je na zadnjem mestu z eno objavo. Najpogostejša pisca tuje

literature sta Francoz Prosper Merimee in Rus Vladimir Korolenko, za njima pa Čeh Jaroslav Hašek.

Graf 2: Razmerje med številom slovenskih in prevedenih leposlovnih del

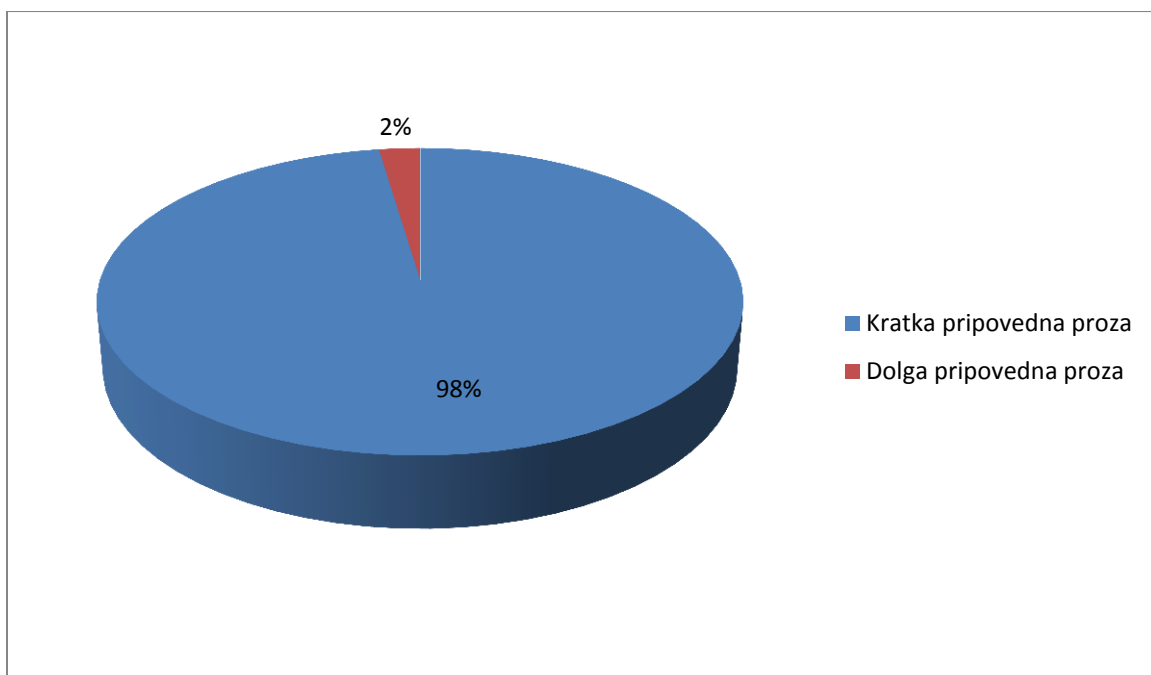

Graf 3: Prevedeno leposlovje po jeziku originala

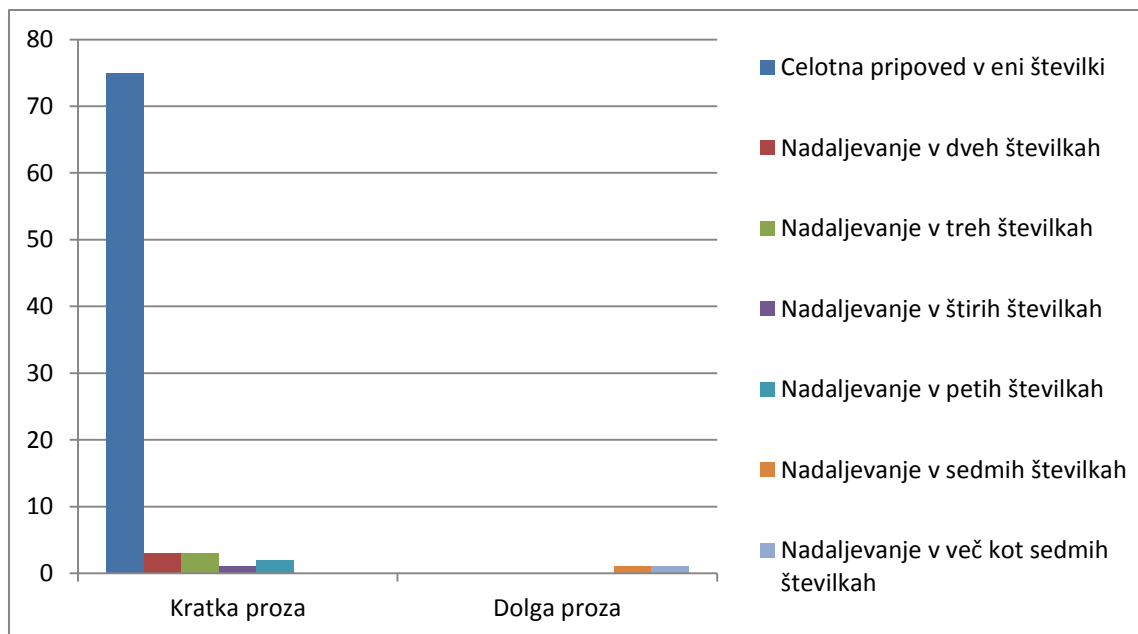
3. 3 Obseg pripovedi

Analizirani letniki *Dolenjskega lista* obsegajo tako kratko kot dolgo prozo. Meja med pripovednimi vrstami je včasih težko določljiva, zato sem za dolžino kratke pripovedi upoštevala Kocijanovo definicijo: »Dolžina kratkih pripovedi naj bi se gibala v razponu od manj kot 1000 do približno 8000 besed.« (Kocijan 2012: 12) Pripovedi, ki so obsegale več kot 8000 besed, sem uvrstila v dolgo pripovedno prozo.

V vseh analiziranih letnikih je bilo 85 pripovednih del, od tega 83 kratkih (98 %) in dve dolgi (2 %). Prvo leto so objavljali samo kratko pripovedno prozo. Leto kasneje je bila objavljena prva dolga pripovedna proza, *Prisega mrtvemu bratu*, ki je izšla v sedmih delih. Druga dolga pripovedna proza je bila objavljena leta 1953, izšla je v šestindvajsetih delih – zadnjih pet delov je izšlo v letniku 1955. Gre za delo *Veliki dnevi* avtorja Lojza Zupanca. V zadnjem analiziranem letniku je izšlo tudi osem kratkih del v nadaljevanjih, kar ni posledica obsežnosti besedila, temveč omejenosti s prostorom. Vsa kratka prozna besedila, ki so bila objavljena v nadaljevanjih ne presegajo mejo 8000 besed.

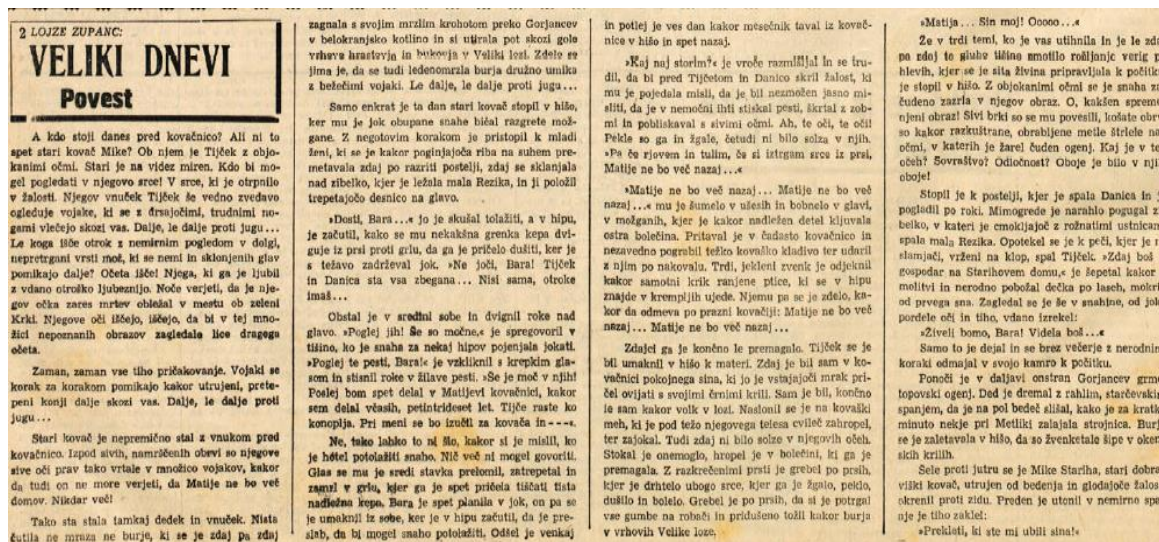
Graf 4: Obseg pripovednih del

Graf 5: Primerjava kratke in dolge proze v nadaljevanjih

Največ del je izšlo v enem kosu, v več kot petih pa so izšla nadaljevanja dolge pripovedne proze. Pripovedi v nadaljevanjih so si večinoma sledile v zaporedju, obstaja pa tudi premor med njimi.

Pri kratkih pripovednih delih prevladujejo pripovedke, črtice in humoreske; pri dolgih povest. V nadaljevanju prilagam primer dolge povesti, kjer gre le za eno izmed nadaljevanj ter črtico.

Slika 2: Lojze Zupanc, Veliki dnevi

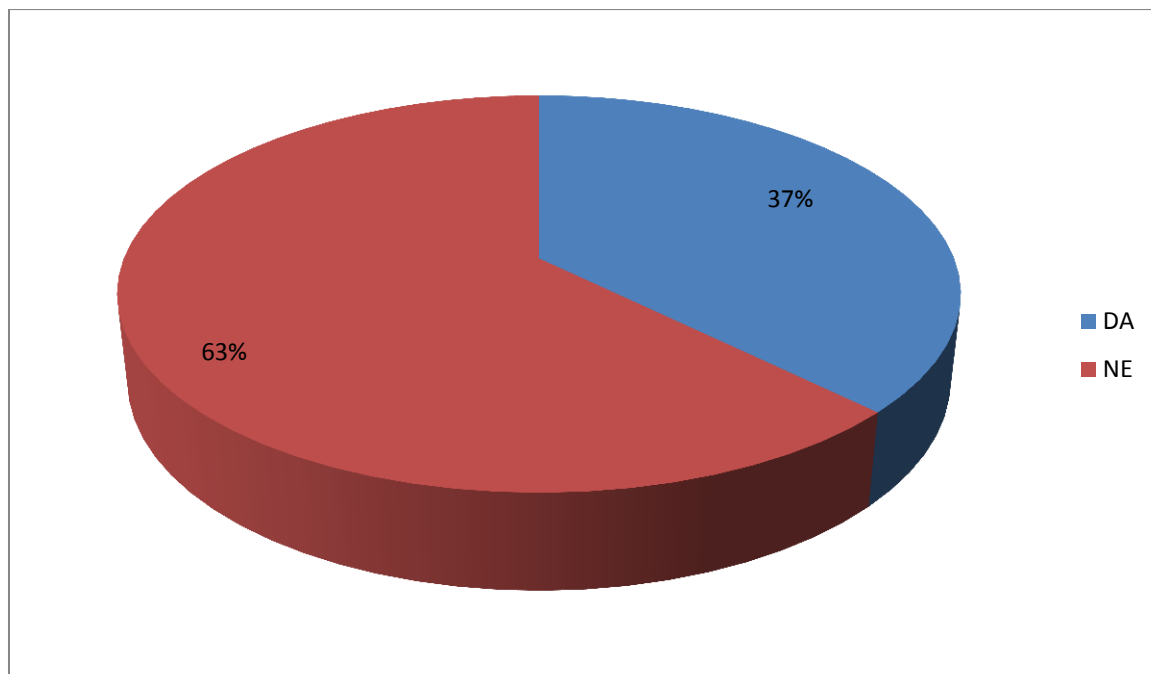
Slika 3: Vinko Blatnik, Invalid

3. 4 Podnaslavljanje in vrstne oznake kratkih pripovedi

Pri analizi sem se osredotočila tudi na podnaslavljanje kratkih pripovedi. Zanimalo me je, kakšen delež besedil je podnaslovljen in kako so dela podnaslovili avtorji oziroma za kakšne vrstne oznake so se odločili. Večina uporabljenih vrstnih oznak, ki so jih uporabili, ustreza standardnim poimenovanjem za kratko pripoved. To so črtica, spomin, humoreska, pripovedka, odlomek, idr. Zasledila sem tudi izjeme, in sicer so avtorji nekatera dela kljub kratkosti podnaslovili povest. Pri besedilih, kjer so želeli pritegniti bralčevo pozornost, so uporabili podnaslove, kot so npr. kratka in žalostno smešna povest, kratka kronika v spomin na šest mučenikov, vesela zgodba, vesela zgodba o žalostnih rečeh, zgodba iz 1913, zgodba s Korzike.

<i>Leto</i>	<i>Podnaslovi</i>
1950	povest; spomin; kratka in žalostno smešna povest; pripovedka (2); kratka kronika v spomin na šest mučenicov
1951	humoreska; pripovedka
1952	pripovedka (5); humoreska; črtica
1953	humoreska; Ribniške zgodbe; pripovedka (3); črtica (2); odlomek
1954	vesela zgodba; vesela zgodba o žalostnih rečeh
1955	pripovedka; zgodba iz 1913; zgodba s Korzike; študentska; razglednica; odlomek

Tabela 2: Podnaslovi kratkih pripovedi 1950-1955

Graf 6: Podnaslovi pri kratki prozi

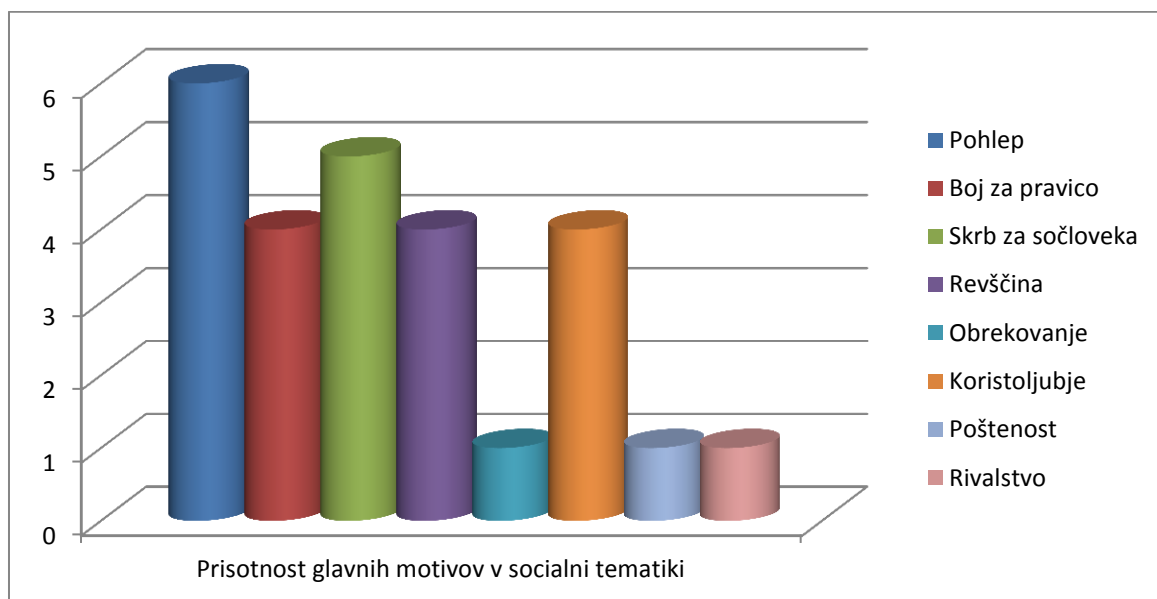
Analizirala sem 83 kratkih pripovedi. 31 del (37 %) je imelo podnaslov, 52 (63 %) pa ne. Največ pripovedi s podnaslovom je bilo objavljenih leta 1953 (8 podnaslovov). Z najmanj podnaslovi si mesto delita leto 1951 in 1954, ko sta bili podnaslovljeni samo dve deli. Najpogosteje uporabljena vrstna oznaka je pripovedka, ki je bila v podnaslovu zapisana dvanajstkrat, sledita ji humoreska in črtica. Pripovedka je za večino svojih pripovedi uporabil Lojze Zupanc.

3. 5 Tematika kratkih pripovedi

Z določanjem tematike sem imela kar nekaj problemov, saj pri nekaterih kratkih zgodbah ni bilo lahko določiti osrednje tematike. Pri nekaterih pripovedih se je prepletalo več tematik hkrati. Na koncu sem uspela pripovedi uvrstiti v šest glavnih tematskih polj. Izpostavila sem socialno, bivanjsko, vojaško, ljubezensko, družinsko in kmečko tematiko. Versko in popotno tematiko, ki sta bili prisotni zgolj pri eni oziroma treh pripovedih, sem v analizi uvrstila pod kategorijo *drugo*.

Velik delež vseh kratkih pripovedi sem uvrstila v **socialno tematiko**. Pri tem sem si pomagala z določanjem glavnih motivov, ki so bili prisotni v večini pripovedi. Ti motivi so:

- pohlep
- boj za pravico
- skrb za sočloveka
- revščina
- obrekovanje
- poštenost
- koristoljubje
- rivalstvo

Graf 7: Delež glavnih motivov v socialni tematiki

Pohlep se kot glavni motiv pojavi v šestih zgodbah, kar predstavlja 23 % zgodb s socialno tematiko. Prisoten je pohlep po imetju oziroma bogastvu ter slavi. Drugi najpogostejši motiv je skrb za sočloveka, ki zajema 19 % zgodb. Sledijo mu boj za pravico (16 %) in koristoljubje ter revščina s 15 %.

Motiv pohlepa je v zgodbi *Kako se je vragu godilo v Beli krajini*. Hudič je hodil po deželi in si želel prilastiti čim več imetja na škodo drugih. Jemal je ubogim ljudem, ki niso prepoznali njegovih zlih namenov. Nekega dne se mu je tako obnašanje maščevalo, saj so ga spregledali in ga z ukano zaprli v steklenico ter vrgli v Kolpo.

Skrb za sočloveka je vidna v zgodbi *Ti si moj srček*, kjer Vera najde ranjenega partizana Sama in mu nesebično pomaga. Zavetje pred okupatorjem najdeta pri neki družini na seniku, ki jima je takoj pripravljena pomagati s skrivališčem, hrano in oskrbo za rano.

Boj za pravico se pojavi v zgodbi *Kaznovani tat*. Podeželski trgovec je nekega zimskega večera čez okno opazil potepuha, ki je ukradel maslo in ga skrnil pod klobuk. Odločil se je, da bo sam pripomogel k pravici in tatu kaznoval. Potepuha je povabil na toplo, naj se ogreje preden oddide v mrzlo noč. Nato ga je posedel zraven peči in mu prinesel vročega čaja, ter tekom pogovora še dodatno nalagal na drva. Ukradeno maslo se je kmalu začelo topiti, potepuh pa je v paniki stekel proč.

V zgodbi *Moj zločin* je glavni motiv koristoljubje. Osrednji lik je bil na obisku pri prijatelju, ko je temu zaradi zastrupitve umrl pes. Ponudil se je, da bo crkovino vzel s seboj, saj je njegova teta iz tega pridelovala milo. Domov se je vračal z vlakom, ko so jih ustavili orožniki. Ob pregledu njegove torbe so našli pasje meso, za katerega so sklepali da je teletina. Zahtevali so dovolilnico, ki je bila v takratnjem času nujna za prevoz mesa, vendar je lik ni imel. Kljub temu, da jim je hotel dopovedati, da gre za meso mrtvega psa, mu to niso verjeli. Njihova dolžnost je bila, da zaplenjeno meso izročijo predstojniku. Ker pa so se želeli okoristiti s tujim mesom, so ga vzeli domov za lastne potrebe. Uživanje zastrupljenega mesa seveda ni imela dobrih posledic. Eden je umrl, drugi so se nekako rešili.

Motiva boj za preživetje in revščina sta prisotna v zgodbi *Posekana hosta*. Mož in žena živita na robu revščine in komaj shajata iz mesca v mesec. Da bi lahko preživela, se mož odloči posekati gozd, ki ga še premoreta, z upanjem na to, da bo z lesom zaslužil dovolj denarja za nadaljnje življenje.

Druga tematika je **bivanjska**. Zasledila sem motiv iskanja osebnih vrednot, cikel življenja, hrepenenje po sreči, solidarnosti, ljubezni. Bivanjska tematika se je včasih prepletala tudi s socialno.

Pripoved *Na roški jasi vrtnica vene* govori o tem, kako literarni lik hrepeni po osebni sreči. V življenju so se mu zgodile same slabe stvari. Svoje življenje opisuje v zgodbi s prisposodobami iz jesenske in zimske narave.

Kratke pripovedi vsebujejo tudi **vojaško tematiko**, kar ni presenetljivo, saj so analizirani letniki *Dolenjskega lista* zajemali veliko neleposlovnih objav namenjenih tej temi.

Cvetoči mak je zgodba, ki opisuje težke, črne dni, ko so fašistični črnosrajčniki oblegali našo zemljo, požigali domove, pobijali starce, ženske in otroke, moške in fante pa lovili, jih mučili ter pretepali.

Pričakovala sem, da bo **ljubezenska tematika** zajeta v več pripovedih, vendar je po analizi obsegala zgolj 11 % vseh del. Prevladujejo zgodbe o nesrečni oziroma neuslišani ljubezni. Pojavlja se motiv neodobravanja zveze s strani staršev, motiv varanja, nasilje nad žensko, osamljenost, pa tudi zaljubljenost in boj za ljubljeno osebo.

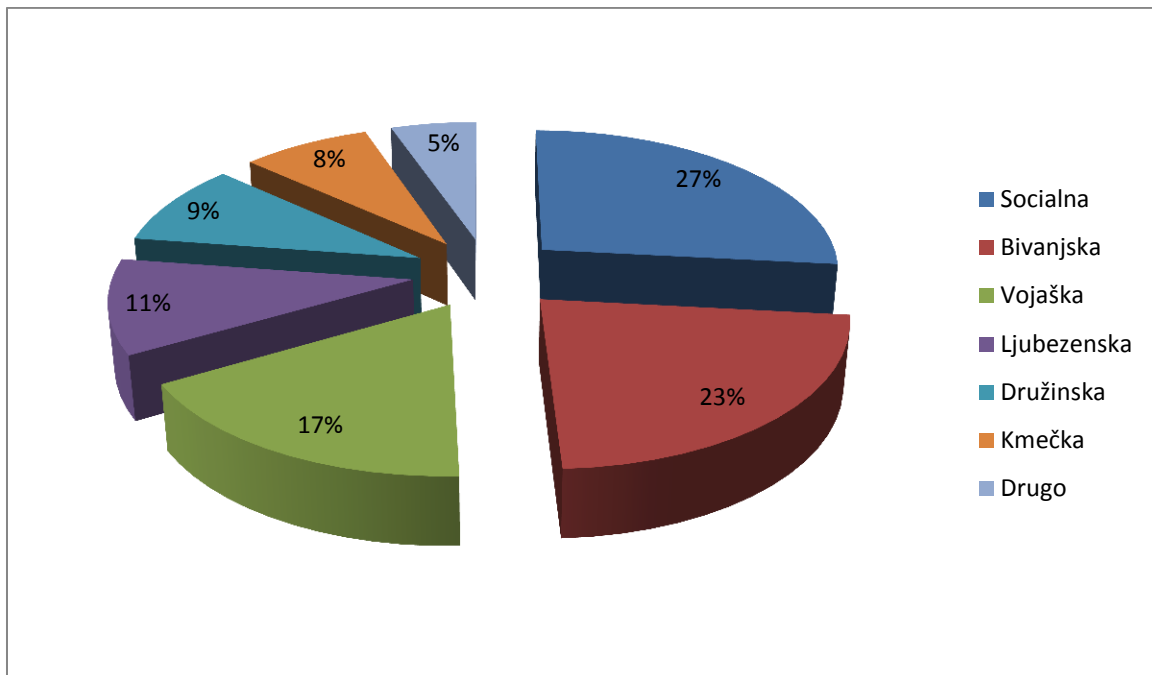
Primer nesrečne ljubezni je zgodba *Karakteristika*. Emil se je zaljubil v Minko in jo je bil pripravljen vzeti za ženo. Ni pa vedel, da ga je Minka samo izkoristila. Vmes se je dobivala še z drugimi fanti in mu bila nezvesta. Emila je na njeno lahkomišelnost opozoril šolski upravitelj, ki mu je bil kot oče in ga je želel zaščititi. Njuna ljubezen tako ni trajala prav dolgo.

Znotaj **družinske tematike** so bili motivi skrb za družinske člane, ljubezen in skrb do otrok in družinska nesreča zaradi slabih medsebojnih odnosov.

V zgodbi *Kurent* je siromašna mati, ki ni imela strehe nad glavo, rodila sina pod javorovim drevesom in vinsko trto. Med ljudmi je zaman iskala nekoga, ki bi hotel biti otrokov boter in ga spraviti h kruhu. Priči poroda (drevo in trto) je jokajoče prosila usmiljenja in pomoči za njenega sina. Javor in trta sta uslišala prošnjo; javor je ponudil svoj les, da si bo otrok lahko naredil gosli, trta pa je skrbela, da je bil vedno deležen vina. Otrok je zrasel v prvaka vseh godcev.

Zadnja večja tematika je **kmečka**. Motivi so nesoglasja s sosedi, vaški posebnosti, življenje na kmetiji in kmečka opravila. V nekaterih pripovedih je prisotna tudi kmečko-socialna tematika.

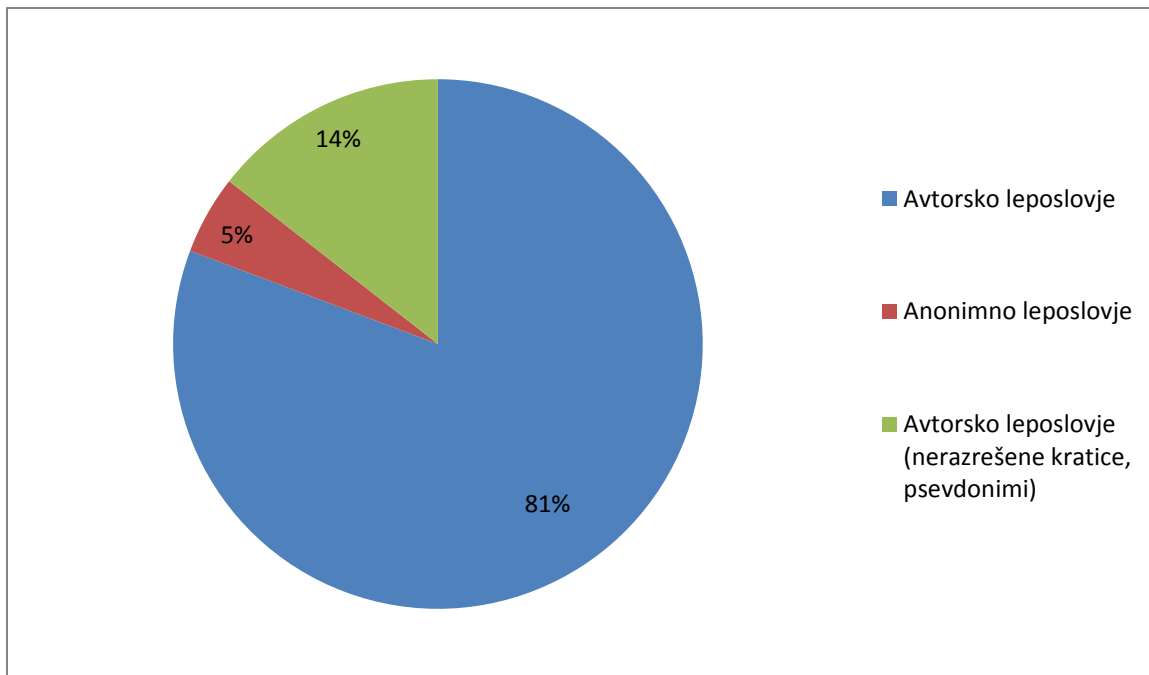
Hudič naj vzame obvezno oddajo je zgodba, ki se dogaja v kraju Bobojedistan. Opisuje življenje velikih kmetov in delavcev. Med ljudmi so bile velike razlike, eni so živeli lagodno, drugi malo manj, nekateri pa sploh niso mogli shajati. Tako so v kraju uvedli zakon za obvezno oddajo živeža. Tisti, ki so imeli veliko, so morali prispevati za uboge. Prišlo je do nesoglasij in rivalstva med sosedi, saj si med sabo niso hoteli pomagati. Situacijo je rešil hudič, ki je bogate ukanil in jih prisilil k obvezni oddaji.

Graf 8: Tematika kratkih pripovedi

3. 6 Avtorji kratkih pripovedi

Pri analiziranju prvih petih letnikov *Dolenjskega lista* sem poleg podpisanega leposlovja zasledila tudi leposlovje z anonimnimi avtorji oziroma leposlovje podpisano z začetnicami ali psevdonimom. Zaradi takih podpisov je bilo ugotavljanje avtorstva oteženo. Prvotno sem želela nejasna avtorstva razrešiti. Moje iskanje je bilo neuspešno, zato sem to analizo opustila. V kasnejši primerjavi med deležem podpisanih in anonimnih avtorjev, sem tako ustvarila kategorijo avtorskega leposlovja z nerazrešenimi začetnicami in psevdonimi. Pri analizi avtorstva sem se osredotočila samo na avtorje kratkih pripovedi.

Graf 9: Prikaz anonimnega in avtorskega leposlovja

V letniku 1950 sem med enajstimi objavami zasledila štiri dela z neznanim avtorjem. Tri dela niso podpisana, medtem ko je eno delo podpisano z začetnico C. Med podpisanimi avtorji prevladuje Lojze Zupanc s petimi objavami. Leta 1951 so izšla vsa dela z znanim avtorjem, kjer prav tako po številu objav prevladuje Lojze Zupanc. Naslednje leto je bilo trinajst objav, kjer sta bili dve objavi z neznanim avtorjem. Ena objava je bila podpisana z začetnico C., druga pa z Vecelj, za kar sklepam, da je psevdonim. Po številu podpisanih objav spet prevladuje Lojze Zupanc s sedmimi objavami. Leta 1953 je med dvaindvajsetimi objavami izšlo šest takih, kjer ni bilo mogoče določiti znanega avtorja. Dve objavi sta bili podpisani z začetnico C., ostale štiri pa z imeni: Landau, Letuill, Joline, Vincelj. Sklepam, da gre za psevdonime, saj ni navedenega podatka o prevajalcu besedila. Leta 1954 je bilo objavljenih osem kratkih pripovedi, tri z nedoločljivim avtorjem: ena zgodba z anonimnim avtorjem, druga podpisana z začetnicami Z.G. ter tretja z imenom Venceslav Pokora, za katero sklepam, da je psevdonim. Pri zadnjem analiziranem letu ima izmed triindvajsetih objav samo eno besedilo nedoločljivega avtorja, in sicer gre za podpis Lavrin K.

V analiziranih letih je bilo največ leposlovja z znanim avtorjem, kot z anonimnim. Pri anonimnih pripovedih ne moremo zagotovo trditi, da gre za slovensko avtorstvo, vendar lahko to sklepamo iz uporabe slovenskih imen in domačih krajev v samem besedilu. Prav tako to velja za besedila podpisana s kraticami in psevdonimi.

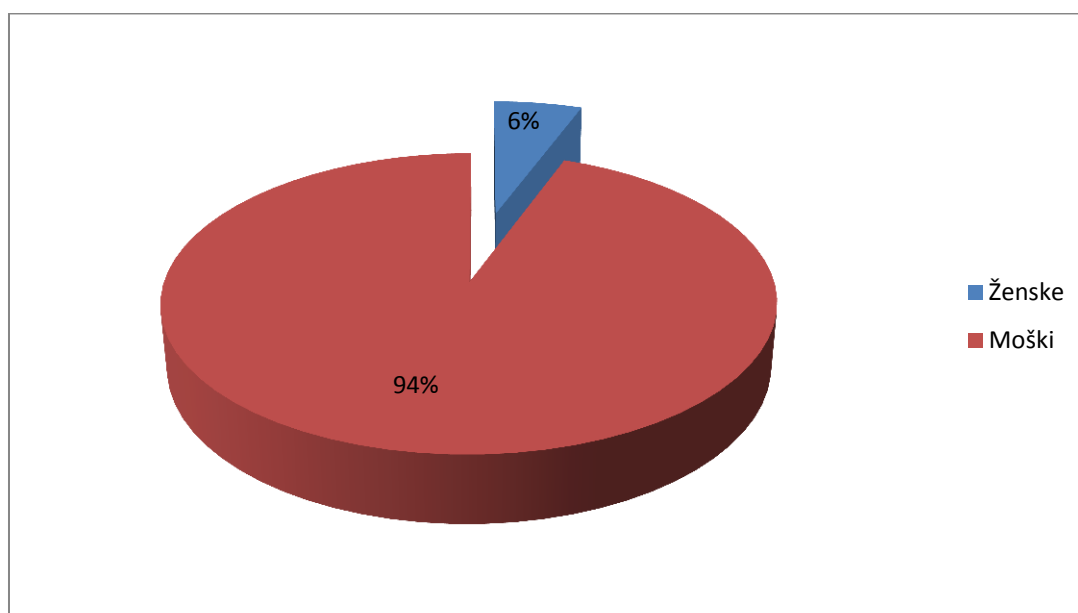
3. 6. 1 Avtorji glede na spol

Pri pregledovanju avtorstva me je zanimalo tudi, kakšen je delež pisateljev in pisateljic. Vsa besedila, ki imajo anonimnega avtorja oziroma avtorja, čigar indentiteta ni bila razrešljiva, sem izključila iz analize. V analizo sem uvrstila tudi poezijo, saj sem pri prebiranju leposlovja zasledila ženske pesnice.

<i>Leto</i>	<i>Število avtoric</i>	<i>Število avtorjev</i>
1950	0	8
1951	0	8
1952	0	21
1953	1	25
1954	1	9
1955	4	29

Tabela 3: Število avtorjev glede na spol po letih

Kot pričakovano gre za veliko prevlado moških avtorjev. Objav moških avtorjev je skupaj sto (94 %), ženskih pa le šest (6 %). Prva tri leta ni bilo objav avtoric. Prvo žensko delo je bilo objavljeno leta 1953. Naslednje leto je sledila prav tako ena objava. V zadnjem analiziranem letu so bile štiri objave ženskih avtoric. Na podlagi dobljenih rezultatov lahko sklepam, da bi bila številka avtoric v kasnejših letih še večja.

Graf 10: Prikaz deleža objav glede na spol

3. 6. 2 Najpogosteje objavljeni avtorji

Pri analizi avtorstva me je zanimalo kdo je v letih od 1950 do 1955 najbolj izstopal po številu objav. Upoštevala sem vse objave, tudi tiste, ki so izšle v nadaljevanjih. V spodnji tabeli sem zapisala avtorje, ki so imeli vsaj dve objavi.

<i>Avtor/-ica</i>	<i>Število objav</i>
Lojze Zupanc	42
Severin Šali	10
Janez Trdina	7
Matej Bor	5
Franci Kuhar	4
Jože Zamljen – Drejče	3
Simona Črnagoj	3
Vinko Blatnik	3
Zdravko Slamnik	3
Ivan Perhaj	3
Bogo Flander – Klusov Joža	2
Jaroslav Hašek	2
H. G. Wels	2
Jože Štok – Korotan	2
Ivo Pirkovič	2
Janez Rupnik – Može	2
Oton Župančič	2
Stane Pevec	2
Jože Dular	2

Tabela 4: Število največkrat objavljenih avtorjev

Po številu objav je najbolj izstopal Lojze Zupanc z dvainštiridesetimi objavami. Sledi mu Severin Šali z desetimi in Janez Trdina s sedmimi. Matej Bor ima pet objav, Franci Kuhar štiri, vsi ostali avtorji imajo po tri oziroma dve objavi. Pri avtoricah je Simona Črnagoj tista, ki ima več kot eno objavo.

V *Dolenjskem listu* so se zavzemali, da bi objavljali predvsem leposlovna dela dolenjskih avtorjev oziroma tistih, ki so pisali o Dolenjski ter Beli krajini. Prvi trije avtorji, ki so imeli največ objav, so tako vsi povezani s tem okoljem.

Lojze Zupanc je bil slovenski pisatelj, pesnik, dramatik in publicist. Rodil se je v Ljubljani, kjer je kasneje obiskoval osnovno šolo. Šolanje je dokončal v Mariboru. Prvih trinajst let je služboval na Dolenjskem in v Beli krajini. Predvidevam, da ga je življenje v teh krajih navdušilo za zapisovanje belokranjskih pripovedi in opisovanje dolenjske narave. Opazila sem, da je Lojze Zupanc v *Dolenjskem listu* objavljajal poleg leposlovja tudi neleposlovna besedila. V njih je večinoma povzemal dogajanje in življenje dolenjskih ter belokranjskih ljudi.

Severin Šali je slovenski pesnik in prevajalec, ki se je rodil v Podliscu pri Dobrniču. Osnovno šolo je obiskoval v Nemški vasi pri Trebnjem, kasneje je šolanje nadaljeval v Varaždinu. Odraščanje na Dolenjskem ter poznavanje tega okolja se odraža v njegovih pesmih. V *Dolenjskem listu* so objavili predvsem take, ki opisujejo dolenjsko naravo.

Slovenski pisatelj Janez Trdina se je rodil v Mengešu, del svojega življenja pa preživel v Bršljinu pri Novem mestu. Na svojih potovanjih po Dolenjski in Beli krajini si je zapisoval o ljudskem življenju, delu in navadah, kar je kasneje uporabil v svojih delih. Najbolj znane so njegove Bajke in povesti o Gorjancih.

Zaključek

V diplomskem delu sem se najprej osredotočila na osnovne podatke o *Dolenjskem listu* in leposlovju, ki so se kasneje izkazali za uporabne pri nadaljnji analizi. Z analizo letnikov od 1950 do 1955 sem želela predstaviti leposlovna dela, ki so jih objavili v tem času in njihove najpogostejše skupne značilnosti. Pri tem sem največ poudarka namenila kratki pripovedni prozi.

Pri analizi razmerja med prozo in poezijo sem ugotovila, da je bilo prisotne več proze (73 %) kot poezije (27 %). Poezija je bila v časopisu povečana v času praznikov in je imela temu primerno vsebino. Največ leposlovnih del je izšlo leta 1955, vse skupaj 63 del. Po obsegu je *Dolenjski list* zajemal največ kratkih pripovedi, daljši pripovedi sta bili dve. Prisotno je bilo tako slovensko kot tuje leposlovje, kjer je bila večina slovenskega. Pri tujem leposlovju so prevladovali prevodi iz ruščine in francoščine.

V analizi sem se osredotočila tudi na prisotnost podnaslovov pri kratkih pripovedih. Zanimalo me je, ali se avtorji s podnaslovi držijo standardnih poimenovanj. To se je kasneje pri večini podnaslovljenih del izkazalo za pravilno. Odstopal je samo podnaslov povest, ki je načeloma oznaka za srednje dolgo pripoved.

Analizirala sem tematike, ki so bile najbolj prisotne v pripovedih. Izpostavila sem šest glavnih tem, ki so bile zajete v besedilih. To so socialna, bivanjska, vojaška, ljubezenska, družinska in kmečka. Pri izbiri posameznih tem sem si pomagala z motivi prisotnimi v zgodbah in kot primer navedla vsaj eno izmed zgodb.

Na koncu analize sem se ukvarjala še z avtorstvom. Zanimalo me je, ali bo več anonimnih objav ali avtorskih in kateri spol prevladuje. Ugotovila sem, da ima 81 % vseh del podpisanega avtorja, 5 % pa je anonimnih. Avtorje, ki so se podpisali s kraticami ali psevdonimom oziroma katerih imen ni bilo mogoče opredeliti, sem uvrstila v kategorijo »nerazrešeno«. Med avtorji so prevladovali moški (94 %). Največ leposlovnih del je v času od 1950 do 1955 v *Dolenjski list* prispeval Lojze Zupanc, med ženskami pa Simona Črnagoj. Med najpogosteje objavljenimi avtorji je prisotna povezanost z Dolenjsko kot rojstnim ali službenim krajem.

Del diplomskega dela predstavlja tudi postavitev bibliografije leposlovja *Dolenjskega lista* od 1950 do 1955 na spletno stran Wikivir.

Viri in literatura

Gregor Kocijan: *Slovenska kratka proza 1919–1929: Bibliografija*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2012.

Dolenjski list. [Arhiv prvih letnikov](#).

Dolenjski list. Digitalna knjižnica Slovenije.

Dolenjski list. Wikipedija.

Dolenjski list. Wikivir.

Bibliografija leposlovja v *Dolenjskem listu* od leta 1950 do 1955

1950

- anonimno: Preko trpljenj in obrekovanj. (št. 10)
- anonimno: Povest o zmaju s sedmerimi glavami. (št. 14)
- anonimno: Srečanje pod Gorjanci. (št. 20)
- C.: »Vojna bo«, je povedal Gobeždač. (št. 25)
- Jože Bon (Bonov Jože): »Saj sem vedel...!«. (št. 27)
- Lojze Zupanc (L.Z.): Drugi razred. (št. 29)
- Lojze Zupanc: Cerkviška jarmnica. (št. 35)
- Lojze Zupanc: Cvetoči mak. (št. 35)
- Lojze Zupanc: Kako so Metličani obesili cigana. (št. 36)
- Jože Bon: Beli kaplan in njegov ministrant. (št. 37)
- Lojze Zupanc: Pokolj v Lazah ob Kolpi (št. 39)
- France Prešeren: Zdravljica (št. 40)
- anonimno: Ti si moj srček. (št. 41)

1951

- Lojze Zupanc: Strogo zaupno. (št. 5)
- Lojze Zupanc: »Hudič naj vzame obvezno oddajo!« (št. 8)
- Jože Zamljen-Drejče: Izpolnina sta nalogo (št. 14)
- Lojze Zupanc: »Čičigoj je pa zares nergač«. (št. 21)
- Franček Saje: Kako so dolenski farovži ustanavljali belo vojsko. (št. 27-41)
- Vladimir Dedijer: Narod si bo pisal sodbo sam. (št. 28, 30-33, 35-39)
- Ivo Pirkovič: Prisega mrtvemu bratu. (št. 32-38)
- Primož Trubar: O vremenu in letnih časih (Ta slovenski kolendar). (št. 38)
- Lado Smrekar: Trgatev v Žlebini. (št. 42)
- France Slokan: Slovo letu 1951 in koračnica v novo leto. (št. 52)

1952

- Franček Saje: Belogardistični štajerski bataljon (št. 1-20)
- Lojze Zupanc: Čičigojščina. (št. 4)
- Don Juan Manuel: Kako se je godilo nekemu mlademu možu na njegov poročni dan (št. 4)
- Lojze Zupanc: Velikan, pastir in kozel. (št. 6)
- Lado Smrekar: Zimska pravljica. (št. 9)
- Š.: Partizanska balada. (št. 10)
- Lojze Zupanc: Črnomaljske preste. (št. 10)

- Lojze Zupanc: Pripovedka o gradaških goseh in podganah. (št. 10)
- Lojze Zupanc: Čičigojev drobnogled. (št. 13)
- Anton Medved: Slovo od Bele krajine. (št. 13)
- Louis Adamič: O maršalu Titu. (št. 21)
- Bogo Flander (Klusov Joža): Izpad (št. 29)
- Matej Bor: Beseda. (št. 29)
- Matej Bor: Partizan. (št. 37)
- Miran Jarc (Janez Suhi): O gozdovi širni. (št. 37)
- Jože Udovič: Balada. (št. 37)
- Matej Bor: Roška balada. (št. 37)
- Lojze Zupanca: Kako se je vragu godilo v Beli krajini. (št. 37)
- Bogo Flander (Klusov Joža): Bunkerji. (št. 37)
- Oton Župančič: Napis na nagrobniku narodnih herojev. (št. 44)
- Vecelj: Kako se je Matevž med vojno ženil. (št. 49)
- Lojze Zupanc: Deklica s tremi lešniki. (št. 49)
- Lado Smrekar: Novoletna zdravica. (št. 52)
- C.: Dedek mraz je prišel v našo vas. (št. 52)
- Polde Krakar: Ob spominu. (št. 52)
- Jaroslav Hašek: Ubogi tat. (št. 52)

1953

- Vincelj: En lep dan - pod Vinsko goro. (št. 1)
- C.: Poročni prstan. (št. 1)
- Dragotin Kette: Na Krki. (št. 5)
- Oton Župančič: Belokranjska. (št. 5)
- Matej Bor: Domov bom šel. (št. 19)
- Mark Twain: Kaznovani tat. (št. 19)
- Mile Klopčič: Tito. (št. 20)
- Janez Trdina: Krvavi kamen. (št. 23)
- Lojze Zupanc: Vražji kamen. (št. 24)
- Severin Šali: Srečanje z mladostjo. (št. 25)
- Jaroslav Hašek: Božja slava. (št. 25)
- Joline: Moj zločin. (št. 28)
- Letuill: Hvaležni zamorček Bimbo. (št. 29)
- Severin Šali: Teče potok. (št. 29)
- Vida Brest: Stara jablan. (št. 30)
- Lojze Zupanc: Veliki dnevi. (št. 31-46, 48-52)
- Severin Šali: Trije grobovi. (št. 35)
- Pantelejmon Romanov: Nenavadna služba. (št. 35)
- C.: Primostek. (št. 35)

- Bernard Tristan: Zaželeni tatovi. (št. 36)
- Viktor Pirnat: Padar Sipca in prijatelj Klun. (št. 38)
- Severin Šali: Svoboda. (št. 42)
- Landau: Tobak. (št. 44)
- Viktor Blatnik: Na roški jasi vrtnica vene. (št. 44)
- Janez Trdina: Kurent. (št. 46)
- Vinko Blatnik: Invalid. (št. 49)
- Janez Trdina: Telebanov Pongre. (št. 50)
- Jože Zamljen-Drejče: V spomin. (št. 50)
- Matija Valjavec: Vrag in siromak. (št. 51)
- Jože Dular: Krka umira. (št. 52)
- Severin Šali: Igračke so se sprle. (št. 52)
- Viktor Pirnat: Zidarji in pol. (št. 52)

1954

- Mihail Šolohov (M. Šolokov): Vesela prigoda deda Ščukara in njegove kobilice. (št. 1)
- Lojze Zupanc: Veliki dnevi. (št. 1-5)
- anonimno: Strah ima velike oči. (št. 2)
- France Prešeren: Od Rošlina do Verjankota. (št. 5)
- Severin Šali: Pomlad v Novem mestu. (št. 17)
- Simona Črnagoj: Pokojnina sirote Ančke. (št. 19)
- Jože Zamljen: Planšar Janžek. (št. 21)
- Venceslav Pokora: Kulturna prireditev v Petelinji ridi. (št. 33)
- Stane Terčak: Živi zid. (št. 33)
- Janez Rupnik-Može: Pesem od slabe ure v okolici Trške gore. (št. 45)
- Severin Šali: Zimski dan. (št. 49)
- Herbert George Wells (H. G. Wels): Zaklad na otoku. (št. 50)
- Z.G.: Novoletna zgodba. (št. 51)
- Severin Šali: Hej, otroci, Dedek pride. (št. 51)

1955

- Janez Rupnik-Može: Češminka. (št. 1)
- Herbert George Wells (H. G. Wels): Zaklad na otoku. (št. 1)
- Fran Levstik: Martin Krpan (št. 2-6)
- Lavrin K.: Divji mož v Brezovju. (št. 4)
- Severin Šali: Tri pastirice. (št. 6)
- Zdravko Slamnik: Kapljica. (št. 6)
- Alfonse Daudet: Partija biljarda. (št. 7)

- Jože Dular: Posekana hosta. (št. 8-10)
- Severin Šali: Hiša moje matere. (št. 10)
- Vladimir Korolenko: Trenutek svobode. (št. 14-16)
- Tone Pavček: Hip. (št. 15)
- Janez Perhaj: Daleč si draga. (št. 15)
- J.V.: Pomladna pesem (št. 15)
- Prosper Merimee: Sin, ki je izdal. (št. 18-20)
- Ivo Pirkovič: Beg čevljarja Kunstka. (št. 22-26)
- Janez Trdina: Popotnja. (št. 27-30)
- Miran Jarc: Elegija. (št. 29)
- Matej Bor: Gazimo, gazimo. (št. 29)
- Simona Črnagoj: Rubensove ženske. (št. 31)
- Simona Črnagoj: Svetilnik ob Donavi. (št. 37)
- Franci Kuhar: Kmet in zemlja. (št. 38)
- Franci Kuhar: Prekop. (št. 38)
- Vinko Blatnik: Možite se, ženite se. (št. 38)
- Ivan Perhaj: Hrepenenje. (št. 38)
- Mer Obrye: Polnočni obisk. (št. 38)
- Igo Tratnik: Bela žogica. (št. 41)
- Vinko Blatnik: 4 jesenske razglednice. (št. 41)
- Lado Smrekar: Besede talcev iz groba. (št. 42)
- Stane Tomc: Zimska. (št. 47)
- Danica Rupnik: V mesto. (št. 47)
- Zdravko Slamnik: Materi. (št. 47)
- Jože Primc: Karakteristika. (št. 47)
- Janez Trdina: Med rožami in trnjem. (št. 47)
- Jaka Lavriša: »Na vlak!« (št. 48-49)
- Jože Štok-Korotan: V krempljih grabežljive smrti. (št. 50-51)
- Lado Smrekar: Rasti, rasti grenki oreh. (št. 51)
- Janez Kramarič: Ob kolovratu. (št. 51)
- Vinko Blatnik: Beli oblaki. (št. 51)
- Stane Tomc: Slovo. (št. 51)
- Stane Tomc: Domotožje. (št. 51)
- Ivan Perhaj: Želim si. (št. 51)
- Ivan Perhaj: Pesem o sreči. (št. 51)
- Miloš Jakopec: Oblaki. (št. 51)
- Franci Kuhar: Jesenska. (št. 51)
- Franci Kuhar: Samogovor na razpotju. (št. 51)
- Stane Pevec: Jesenska. (št. 51)
- Stane Pevec: Žalostinka. (št. 51)
- Zdravko Slamnik: Prihajaš. (št. 51)

IZJAVA

Podpisana Maruša Marn izjavljam, da je diploma moje avtorsko delo, in soglašam z objavo na spletu.

Maruša Marn